МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»

«СХВАЛЕНО»
Вченою радою ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»
(протокол № 6 від 10 липня 2024 р.)

Голова Вченої ради

_____ Юрій САФОНОВ
(підпис)

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Т. в. о. директора ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

_____ Юрій ЗАВАЛЕВСЬКИЙ
(підпис)

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

«Інформування населення про ризики, пов'язані з мінами та вибухонебезпечними залишками війни»

галузь знань: 01-Освіта/Педагогіка

спеціальність: 011 «Освітні педагогічні науки»

категорія слухачів: педагогічні працівники, практичні психологи та соціальні педагоги закладів загальної середньої освіти

Київ 2024

Фляркoвська О.В, Сівер О.Є., Баланюк Н.П., «Інформування населення про ризики, пов'язані з мінами та вибухонебезпечними залишками війни» Спецкурс підвищення кваліфікації педагогічних працівників очно-дистанційної форми навчання К., 2024. 22 с.

Рецензенти:
ЗАВАЛЕВСЬКИЙ ЮРІЙ ІВАНОВИЧ, д-р пед. наук, проф., Перший заступник директора Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»,
ПУШКАРЬОВА ТАМАРА ОЛЕКСІЇВНА, д-р пед. наук, проф., член-кореспондент НАПН України, начальник відділу проєктної діяльності Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»,

ГОРБЕНКО СВІТЛАНА ЛЕОНІДІВНА, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології ФЛСК НАУ,
ГАЛКІНА АННА ГЕННАДІЇВНА, доктор філософії в галузі психології, методист КНП освітньої агенції м. Києва.

Програма Спецкурсу з інформування населення про ризики, пов'язані з мінами та вибухонебезпечними предметами (далі – ІНРМ) підвищення кваліфікації педагогічних працівників очно-дистанційної форми навчання спрямовано на набуття обізнаності та формування навичок знань та компетенцій щодо ризиків, пов'язаних з мінами та вибухонебезпечними залишками війни, типів, алгоритмів та правила безпечної поведінки щодо мін, а також формування навичок безпечної поведінки у дітей та дорослих; відповідального ставлення до власного життя та безпеки.

Призначено керівним та педагогічним працівникам закладів освіти, викладачам інститутів післядипломної педагогічної освіти, практичним психологам, соціальним педагогам, а також усім, хто цікавиться зазначеним напрямом роботи.

Програма Спецкурсу з ІНРМ містить навчально-тематичний план, програму, інформаційні матеріали для спецкурсу, завдання для самостійної роботи, питання для самоконтролю й списки рекомендованої та використаної літератури.

© Фляркoвська О. В., Сівер О.Є., Баланюк Н.П., 2024
© Інститут модернізації змісту освіти
© Представництво Датської Ради у справах біженців в Україні, 2024

ЗМІСТ

1. Зміст спецкурсу.
2. Вступ.
3. Основні теми Спецкурсу з ІНРМ:
3.1.Тема 1. Вибухонебезпечні предмети. Небезпечні території та їх ознаки.
3.2. Тема 2. Наслідки та вплив від мін та вибухонебезпечних предметів на людину, сім'ю, громаду/суспільство.
3.3. Тема 3. Гуманітарна протимінна діяльність
3.4. Тема 4. Безпечна та небезпечна поведінка. Категорії ризику.
3.5. Тема 5. Основні правила та алгоритми безпечної поведінки.
3.6. Тема 6. Проведення ІНРМ для різних вікових категорій.
3.7. Тема 7. Методологія та інструменти проведення заходів з ІНРМ.
4. Практичні вправи-тренування для проведення ІНРМ
5. Підсумкове тестування
6. Орієнтовний тематичний план спецкурсу.
7. Списки рекомендованої та використаної літератури, електронні ресурси.

ВСТУП

Спецкурс з «Інформування населення про ризики, пов'язані з мінами та вибухонебезпечними залишками війни» розроблено відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про професійний розвиток працівників»; «Про затвердження Правил забезпечення захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах»; Про протимінну діяльність в Україні; розпоряджень КМУ «Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року», «Про схвалення Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року, Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 12 жовтня 2022 № 904 розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року; постанов Кабінету Міністрів України: «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти» (від 30 вересня 2020 № 898), «Про затвердження Положення про сертифікацію педагогічних працівників» (від 27 грудня 2018 № 1190), «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (від 21 вересня 2019 № 800), «Про затвердження Порядку підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» (від 14 листопада 2023 № 1196); Національного стандарту України ДСТУ-П 8820:2023 (Протимінна діяльність. Процеси управління. Основні положення) ДП «УкрНДНЦ»; Конвенції про заборону протипіхотних мін.

Актуальність теми полягає у потребі постійного та безперервного розвитку професійних компетентностей педагогів закладів освіти щодо відповідального ставлення до власного життя і безпеки, формування навичок безпечної поведінки у дітей та дорослих, розширення знань про ризики пов'язаних з мінами та вибухонебезпечними залишками війни.

Наразі Україна – одна з найбільш забруднених країн світу мінами та іншими вибухонебезпечними предметами країн, де вибухонебезпечні предмети призводять до травматизації та загибелі цивільного населення, зокрема дітей.

Гуманітарна ситуація в Україні стрімко погіршилась після повномасштабного вторгнення країни-агресора 24 лютого 2022 року. Забруднення мінами та іншими вибухонебезпечними залишками війни поширилось всією територією України, що безпосередньо та надзвичайно негативно вплинуло на безпеку. Ризики, пов'язані з вибухонебезпечними предметами, значно зросли внаслідок постійного використання вогнепальної зброї та масованих ракетних атак із застосуванням великого різноманіття типів вибухонебезпечних предметів. Згідно зі звітів Державної служби з

надзвичайних ситуацій України, Національної поліції, а також міжнародних моніторингових місій та гуманітарних організацій, війна в Україні продовжує забирати життя людей в значно ширшому географічному розрізі. Чисельність жертви серед цивільного населення вже складає тисячі постраждалих.

Актуальними стають питання особливості поведінки цивільного населення у небезпечних ситуаціях та уміння уникати ураження мінами та вибухонебезпечними предметами.

Обов'язкові компоненти системи національної освіти України питаннях збереження й зміцнення здоров'я.

- створення безпечного комфортного середовища в освітніх закладах;
- запобігання загрозі життю та добробуту суб'єктів освітнього процесу;
- формування необхідних умов для забезпечення готовності до таких загроз та відновлення після них для всіх учасників освітнього процесу;
- підвищення рівня поінформованості серед дітей, підлітків та дорослих про ризики від мін та ВЗВ ;
- удосконалення знань, навичок та компетентностей з питань безпечної поведінки під час виявлення вибухонебезпечних предметів;
- формування в учасників освітнього процесу відповідального ставлення до власного життя, а також до безпеки інших людей.

У межах реформування змісту Нової української школи з метою створення безпечного та комфортного освітнього простору Державним стандартом загальної середньої освіти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 8983, визначено наскрізні вміння та ключові компетентності здобувачів освіти: «Розвиток особистості учня, який здатний до самоусвідомлення, гармонійної соціальної і міжособистісної взаємодії, спрямованої на збереження власного здоров'я та здоров'я інших осіб, дбає про безпеку, виявляє підприємливість та професійну зорієнтованість для забезпечення власного і суспільного добробуту».

Теми Спецкурсу надаватимуть змогу сформувати у педагогічних працівників розуміння та удосконалити знання про загрози від мін та інших вибухонебезпечних залишків війни та застосовувати отримані навички безпечної поведінки в умовах ризику від загроз, формувати наскрізні компетентності у учасників освітнього процесу.

Цільова аудиторія

Педагогічні працівники закладів та установ освіти.

Мета професійний розвиток педагогічних працівників, набуття обізнаності у питаннях про ризики, що пов'язані з мінами та іншими вибухонебезпечними предметами, опанування знаннями про типи, алгоритми та правила безпечної поведінки.

Досягнення зазначеної мети передбачає виконання таких **завдань:**

1) засвоїти базові знання про загрози від боєприпасів вибухової дії: міни; касетні боєприпаси; боєприпаси, що не розірвалися; залишені боєприпаси; міни-пастки; інші вибухові пристрої згідно з визначенням, наведеним у виправленому та доповненому протоколі II Конвенції про конкретні види звичайної зброї (CCW APII); саморобні вибухові пристрої;
2) набути знання про міни, нерозірвані боєприпаси та інші вибухонебезпечні залишки війни, які залишилися на території після військових дій (ІНРМ): визначення, мета та принципи проведення;
3) набути практичні навики з ІНРМ з урахуванням особливостей різних вікових груп здобувачів освіти; сприяти формуванню навичок безпечної поведінки у здобувачів освіти в повсякденному житті;
4) розкрити важливість відповідального ставлення учасників освітнього процесу до власного життя та здоров'я;
5) розвивати критичне мислення у педагогічних працівників;
6) активізувати розвиток значущих професійних якостей педагога, удосконалити вміння ефективної комунікації з учасниками освітнього процесу.

Програма Спецкурсу має цілісну універсальну побудову, ґрунтується на таких принципах організації освітнього процесу:

- неперервності (освіта впродовж життя);
- системності (відповідальність знань та їх структури науковій теорії);
- послідовності (забезпечення логічного внутрішньо-предметного і міжпредметного зв'язку освітнього матеріалу);
- прогностичності (урахування в процесі професійного навчання необхідних професійних знань, умінь і навичок, цінностей, орієнтованих на професійну діяльність);
- інноваційності (упровадження в освітній процес інноваційних підходів і технологій, які забезпечують результативність навчання).

Результатом навчання є сформовані компетентності щодо організації проведення ІНРМ.

Очікувані результати проходження Спецкурсу ІНРМ:

1. Слухачі спецкурсу мають знати:

- ключових понять та визначень стосовно гуманітарної протимінної діяльності;
- визначень, мети та основних принципів проведення ІНРМ;
- термінології та скорочень в контексті інформування населення про ризики, пов'язані з мінами та вибухонебезпечними предметами;

- міжнародних правових документів, ратифікованих Україною, в частині гуманітарної протимінної діяльності («Конвенція про заборону протипіхотних мін», «Конвенція про заборону на застосування конкретних видів звичайної зброї», «Конвенція про права людей із інвалідністю», «Міжнародні стандарти з протимінної діяльності» (МСМПД), тощо);
- правових документів та національних стандартів України, прийнятих Україною у сфері гуманітарної протимінної діяльності;
- класифікацій основних типів вибухонебезпечних предметів та їх базове розпізнавання;
- класифікація типів травмування людини;
- типових небезпечних територій та їх ознак (індикаторів);
- основних маркувальних позначок: офіційних та альтернативних засобів маркування відповідно до міжнародних та національних стандартів;
- основних алгоритмів та правил безпечної поведінки в ситуаціях: людина побачила боєприпас; опинилась на замінованій території; побачила постраждалого на замінованій території; натрапила на касетний боєприпас;
- рекомендацій щодо правил безпечної поведінки в локаціях, де працюють сапери та здійснюються роботи з обстеження територій чи роботи із розмінування;
- особливості психологічного розвитку дітей різних вікових категорій;
- як (проведення ІНРМ для різних вікових категорій, а саме:
  діти 6-11 років,
  діти 12-17 років,
  дорослі).

2. Слухачі спецкурсу мають уміти:

- коректно використовувати понятійний апарат щодо мін, нерозірваних боєприпасів та інших вибухонебезпечних залишків війни, які залишилися на території після військових дій (ІНРМ) ;
- вміти розрізняти міни та вибухонебезпечні предмети;
- вміти чітко викладати алгоритми та правила безпечної поведінки;
- застосовувати навички проведення занять на практиці для різних вікових категорій;
- сприяти формуванню в учасників освітнього процесу безпечної моделі поведінки та відповідального свідомого ставлення до власного життя та здоров’я;
- підтримувати толерантне ставлення та вміти створювати інклюзивне середовище до постраждалих від мін та вибухонебезпечних предметів;
- досліджувати за темою у сфері ІНРМ та безпеки життя.

3. Слухачі спецкурсу мають опанувати навички:

- безпечної моделі поведінки;

- застосування «Алгоритмів та правил безпечної поведінки» під час виявлені будь-якого боєприпасу вибухової дії (за потреби);
- проведення занять/тренінгів ІНРМ з різними віковими групами.

Компетентності, набуті внаслідок вивчення Спецкурсу:

Загальні

Соціальна - здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.

Лідерська - здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети; здатність критично оцінювати фактори супротиву змінам і системно здійснювати їх усунення.

Підприємницька - відкритість до змін, ініціативність, здатність до генерування нових ідей та пошуку рішень щодо їхньої імплементації і підтримки.

Цифрова - здатність ефективно застосовувати технології та цифрові компетентності на уроках і під час підготовки до уроків для покращення практики викладання та підтримки навчання здобувачів освіти.

Професійні

Здоров'язбережувальна - здатність організовувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'язбережувальні технології під час освітнього процесу; здійснювати профілактично-просвітницьку роботу з учнями/ученицями та іншими учасниками освітнього процесу щодо безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни; здатність формувати в учнів/учениць культуру здорового та безпечного життя; зберігати особисте, фізичне та психічне здоров'я під час професійної діяльності; надавати домедичну допомогу суб'єктам освітнього процесу, сприяти формуванню навичок та алгоритмів безпечної поведінки в умовах воєнного стану та загроз від мін та інших вибухонебезпечних.

Предметно-методична - здатність моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти; формувати та розвивати у них ключові компетентності та уміння, спільні для всіх компетентностей; здійснювати інтегроване навчання; добирати і застосовувати сучасні та ефективні методики й технології навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти; розвивати в учнівства (відповідно до рівня освіти, який здобувається) критичне мислення; здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання на засадах компетентнісного підходу; формувати ціннісні ставлення.

Мовно-комунікативна - здатність забезпечувати здобуття освіти державною та іноземними мовами; здатність забезпечувати (за потреби) здобуття учнями освіти з урахуванням особливостей мовного середовища в закладі освіти; здатність формувати й розвивати мовно-комунікативні уміння

й навички учнів; здатність володіти системними знаннями про норми і типи педагогічного спілкування в процесі організації колективної та індивідуальної діяльності; здатність уміти вислуховувати, відстоювати власну позицію, використовуючи різні прийоми розміркувань та аргументації, розвиненість культури професійного спілкування; розвинені вміння вибирати та застосовувати різні комунікативні стратегії для досягнення аргументованого мовлення; здатність досягати педагогічних результатів засобами продуктивної комунікативної взаємодії (відповідних знань, вербальних і невербальних умінь і навичок залежно від комунікативно-діяльнісних ситуацій).

Інформаційно-цифрова - здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею в професійній діяльності; ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні (цифрові) освітні ресурси; використовувати цифрові технології в освітньому процесі (відповідно до рівня освіти, який надається).

Психологічна - здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів; використовувати стратегії роботи з учнями, які сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки, ідентичності; формувати мотивацію учнів та організовувати їхню пізнавальну діяльність.

Емоційно-етична - здатність усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби, керувати власними емоційними станами; конструктивно та безпечно взаємодіяти з усіма суб'єктами освітнього процесу; усвідомлювати та поціновувати взаємозалежність людей і систем у сучасному глобалізованому світі.

Компетентність педагогічного партнерства – здатність до рівноправної та особистісно зорієнтованої взаємодії зі здобувачами освіти; залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства; працювати в команді із залученими фахівцями, асистентами вчителя для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами.

Інклюзивна – здатність створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища; до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами; а також осіб, які постраждали від мін та інших вибухонебезпечних предметів, забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного з урахуванням його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.

Проєктувальна – здатність проектувати осередки навчання і виховання здобувачів освіти.

Прогностична – здатність прогнозувати результати освітнього процесу; планувати освітній процес.

Організаційна – здатність організовувати процес навчання, виховання і розвитку здобувачів освіти; організовувати різні види і форми навчальної та пізнавальної діяльності.

Оцінювально-аналітична – здатність аналізувати результати навчання; забезпечувати процес самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання здобувачів освіти.

Інноваційна - здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі; використовувати інновації в професійній діяльності; застосовувати інноваційні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності.

Компетентності навчання впродовж життя - здатність визначати умови та ресурси професійного розвитку впродовж життя; взаємодіяти зі іншими вчителями на засадах партнерства та підтримки.

Рефлексійна - здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності й визначати індивідуальні професійні потреби.

Зміст Спецкурсу та форми роботи

Зміст Спецкурсу розроблено з урахуванням принципів цілісності, системності, технологічності та варіативності; охоплюють теоретичну, практичну підготовки педагогічних працівників, а також виконання ними самостійної роботи.

Теоретична складова Спецкурсу спрямована на вдосконалення професійних знань слухачів проводитимуться у формі лекції (проблемно-оглядової, лекції-бесіди, лекції-диспуту, лекції з елементами рольової гри), семінарських занять, конференцій, «круглих столів», педагогічних читань, диспутів, дискусій тощо.

Зміст практичної складової Спецкурсу враховує рівень педагогічного працівника. Практичні заняття проводитимуться у формі рольових ігор, вправ з формування практичних навичок педагогічних працівників. Самостійна робота слухача є одним із засобів опанування навчальним матеріалом у час, вільний від обов’язкових навчальних занять. Навчальний час, відведений для самостійної роботи, регламентують робочим навчальним планом. Зміст самостійної роботи слухача визначають програмою, методичними матеріалами, завданнями та настановами викладача.

Зміст Спецкурсу містить сім тем. На етапі завершення навчання слухачі проходять підсумкове тестування.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту програми складає 15 години, з них 5 годин – лекційні заняття, 6 годин – практична робота, 2 години – самостійна робота, 1 година - індивідуальні консультації 1 година – підсумковий контроль.

Актуальність цього Спецкурсу полягає у поглибленні знань та розвитку компетентностей освітян у питаннях ризиків від мін та інших

вибухонебезпечних предметів, а також формування навичок у дітей різних вікових категорій безпечної поведінки.

Забруднення мінами та іншими вибухонебезпечними предметами, зростання травмування та смертності серед цивільного населення, зокрема дітей та підлітків, як особливо вразливої категорії, є однією із проблем сучасного суспільства України в умовах воєнного стану. Одним із важливих пріоритетів освітнього процесу є формування навичок безпечної поведінки, підвищення обізнаності щодо ІНРМ, а також створення соціальнобезпечного простору шляхом формування у здобувачів освіти вміння правильно поводитись у небезпечних ситуаціях, які є загрозою для життя, надавати допомогу собі та іншим.

У наш час існує потреба донесення інформації про загрози від мін та ВЗВ, правила та алгоритми безпечної поведінки, інструменти та методи для підвищення обізнаності щодо ризиків від мін та ВЗВ, та формування навичок безпечної поведінки. На жаль травмування від мін та ВЗВ в умовах воєнного стану, не має кордонів: соціальних, національних, релігійних чи економічних. Тому важливим і актуальним питанням донесення слухачам інформації про загрози, які несуть в собі боєприпаси вибухової дії, види травмування, забруднені території та їхні ознаки, «руйнування міфів» про безпечне поводження з мінами та ВЗВ.

Тема 1. Загальний огляд вибухонебезпечних предметів. Небезпечні території та їхні ознаки.

Визначення поняття «вибухонебезпечні предмети» як основних загроз для людини. Класифікація мін: Визначення поняття «міни» згідно Оттавської конвенції 1997р. про заборону протипіхотних мін. Протипіхотні та протитранспортні міни.

Протипіхотні фугасні та осколкові міни. Огляд мін з акцентом на уражаючий фактор, які використовуються у війні в Україні. Протипіхотні міни у складі касетних боєприпасів.

Протитранспортні міни та протитранспортні міни у складі касетних боєприпасів.

Вибухонебезпечні залишки війни (боєприпаси, що не розірвалися та залишені боєприпаси); запали та підривники; саморобні вибухові пристрої та міни-пастки.

Типові небезпечні території та їхні ознаки.

Маркування територій. Офіційні та неофіційні попереджувальні знаки. Маркувальні позначки територій, де працюють сапери та здійснюють роботи з розмінування.

Ключові поняття: боєприпаси вибухової дії, вибухонебезпечні залишки війни, міни, типи травмування, ознаки небезпечних територій.

Завдання для самостійного практичного опрацювання:

- Ознайомитись з видами мін та вибухонебезпечних залишків війни.
- Ознайомитись з типами маркування небезпечних територій.
- Ознайомитись з картою небезпечних територій України "Інтерактивна карта територій, забруднених мінами та вибухонебезпечними предметами". URL: https://mod-ukr.imsma-core.org/portal/apps/webappviewer/index.html?id=d1fc9330a4964cc793dac7894c725fa3
- Ознайомитись з основними термінами та скороченнями за допомогою: МСПМД (IMAS) 04.10, друге видання від 1 січня 2003 року, поправка від 6 травня 2013 року. Глосарій термінів, визначень і скорочень з питань протимінної діяльності. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.mil.gov.ua/content/standarts/IMAS%2004.10.pdf

Тема 2. Наслідки та вплив мін та вибухонебезпечних предметів на людину, сім'ю, громаду/суспільство

Розгляд основних наслідків від мін та вибухонебезпечних залишків війни: гуманітарні, екологічні, психо-соціальні, економічні та на загальний розвиток країни.

Ключові поняття: гуманітарні наслідки від мін та вибухонебезпечних залишків війни, типи травмування людини, дискримінація та стигматизація.

Завдання для самостійного практичного опрацювання:

- Визначити зв'язок між наслідками та впливом від мін та ВЗВ на людину, сім'ю, громаду та суспільство.
- Ознайомитись з типами травмування людини від вибухонебезпечних предметів.

Тема 3. Гуманітарна протимінна діяльність.

Введення до гуманітарної протимінної діяльності, Міжнародних стандартів з протимінної діяльності (МСПМД 12.10) та Національних стандартів з протимінної діяльності (ДСТУ 8820:2023). Гуманітарна протимінна діяльність. Поняття Стандарту. Зв'язок Стандартів із забезпеченням якості ІНРМ як частини навчальної програми та освітнього процесу у закладах освіти України. Визначення цілі, мети та способів впровадження ІНРМ, в контексті гуманітарної протимінної діяльності та як частини освітнього процесу.

Ключові поняття: гуманітарна протимінна діяльність, ІНРМ в гуманітарній протимінній діяльності, Міжнародне гуманітарне право.

Завдання для самостійного практичного опрацювання:

- ознайомитись із п'ятьма основними компонентами гуманітарної протимінної діяльності (ІНРМ, гуманітарне розмінування, допомога постраждалим, знищення запасів, просвітницька діяльність);
- ознайомитись з основними документами: міжнародного гуманітарного права, а саме Конвенціями: про заборону протипіхотних мін, касетні боєприпаси, про конкретні види звичайної зброї, захист прав людей з інвалідністю;
- ознайомитись з методичними документами, наказами, рекомендаціями Міністерства освіти і науки України щодо підвищення обізнаності з ІНРМ учасників освітнього процесу в закладах освіти в умовах воєнного стану.

Тема 4. Безпечна та небезпечна поведінка. Категорії ризику.

Визначення поняття «ризик». Категорії ризику; шляхи зменшення ризику. ІНРМ як засіб впливу на вразливі категорії населення, особливо дітей та підлітків, під час формування моделі безпечної поведінки людини. Роль інструктора з ІНРМ у формуванні навичок та моделей безпечної поведінки.

Ключові поняття: категорії ризику, безпечна поведінка, небезпечна поведінка.

Завдання для самостійного практичного опрацювання:

- Ознайомитись з основними групами ризику IMAS-MRE-Guidebooks (2005), chap/1.1 The IMAS definition of mine risk education, eng. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.gichd.com/fileadmin/GICHD-resources/rec-documents/IMAS-MRE-Guidebooks-2005-complete-en.pdf (IMAS Mine Risk Education Best Practice Guidebook 2: chapter 4 «Behavioural information», page 30).
- Визначити різницю між категоріями ризику.
- Ознайомитись з механізмами впливу на основні групи ризику.
- Ознайомитись з дослідженням «Знання, ставлення, поведінка, практика» KABP Survey Report - Ukraine, 2023 URL: https://reliefweb.int/report/ukraine/kabp-survey-report-ukraine-2023-enuk?_gl=1%2A1cswdtn%2A_ga%2AMTQ0MTc5NjAzMi4xNzE2MjAxNTM5%2A_ga_E60ZNX2F68%2AMTcxODcwODE2OC43LjEuMTcxODcwODM0Ni42MC4wLjA

Тема 5. Основні правила та алгоритми безпечної поведінки

«Золоті» правила безпечної поведінки. Алгоритми та правила безпечної поведінки, що робити, якщо: людина зрозуміла, що натрапила на касетний боєприпас? людина зрозуміла, що побачила боєприпас? людина зрозуміла, що опинилась на замінованій території? людина побачила постраждалого на замінованій території? Правила поведінки у локаціях, де працюють сапери.

Ключові поняття: замінована територія, зона бойових дій, полігон, сапери, безпечна відстань, касетний боєприпас.

Завдання для самостійного практичного опрацювання:

- Вивчити основні алгоритми та правила безпечної поведінки.
- Опрацювати алгоритми та правила безпечної поведінки за допомогою онлайн курсів https://stopmina.dk/course/index.php.
- Ознайомитись з матеріалами про роботу саперів (Освітній сайт щодо ІНРМ та гуманітарної протимінної діяльності Представництва Датської ради справах біженців в Україні. URL: http://stopmina.dk/).

Тема 6. Проведення ІНРМ для різних вікових категорій

Особливості проведення ІНРМ для різних вікових категорій (діти 6-11 років, діти 12-17 років, дорослі). Знайомство з курсами для дистанційного та змішаного навчання та корисними цифровими ресурсами. Психофізіологічні особливості розвитку різних вікових категорій населення.

Основні настанови для проведення ІНРМ різних вікових категорій:

– для дітей 6-11 років: розпізнавати небезпечні території та їхні ознаки, не торкатися та не взаємодіяти з незнайомими та підозрілими предметами, знати телефони екстрених служб: Державна служба з надзвичайних ситуацій України (ДСНС), «Швидка допомога», завжди сповіщати дорослим, яким довіряють.

– для дітей 12-17 років: розпізнавати небезпечні території та їхні ознаки, типи маркування територій, офіційні попереджувальні знаки та засоби альтернативного маркування, не торкатися та не взаємодіяти з незнайомими підозрілими предметами, знати телефони екстрених служб: Державна служба з надзвичайних ситуацій України (ДСНС), «швидка допомога», вміти сповіщати ці служби, а також завжди сповіщати дорослим, яким довіряють.

– для дорослих: розпізнавати небезпечні території та їхні ознаки, типи маркування територій, офіційні попереджувальні знаки та засоби альтернативного маркування, знати телефони екстрених служб: Державна служба з надзвичайних ситуацій України (ДСНС), «швидка допомога», вміти

сповіщати ці служби, знати алгоритми безпечної поведінки відповідно до ситуацій. Формування навичок та компетенцій безпечної поведінки через гру для дітей.

Ключові поняття: постраждалі від мін та вибухонебезпечних залишків війни, інклюзивне середовище, екстрені служби, безпечна поведінка.

Завдання для самостійного практичного опрацювання:

- Ознайомитися з «Планом проведення сесій з ІНРМ» для різних вікових категорій.
- Опрацювати алгоритм сповіщення екстрених служб (ДСНС, «Швидка допомога»).
- Ознайомитися з цифровими ресурсами з ІНРМ в освітньому процесі для дистанційного та змішаного навчання: сайт stopmina.dk: https://stopmina.dk/ .
- Ознайомитись та пройти курси дистанційного навчання з ІНРМ для різних вікових категорій: https://stopmina.dk/course/index.php о
- ознайомитись з додатком доповненої реальності «Небезпечний квест» Android: https://play.google.com/store/apps/details?id=com.drcukraine.dq&gl=UA iOS: https://apps.apple.com/app/%D0%BD%D0%B5%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BA%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82/id1604802545?platform=ipad та книжкою–розмальовкою: https://stopmina.dk/augmented-reality-application

Тема 7. Методологія та інструменти проведення заходів з ІНРМ

Чинники та наслідки некоректного надання ІНРМ. Канали для комунікації. Інструменти для впровадження ІНРМ: відео, мультфільми, книжки-розмальовки, буклети, плакати, кишенькові календарики з основними повідомленнями про безпечну поведінку, «Золоті» правила, а також ігри та вікторини щодо безпечної поведінки.

Ключові поняття: критичні та некритичні невідповідності в ІНРМ, пряма сесія/захід, цифрові ресурси.

Завдання для самостійного практичного опрацювання:

– Ознайомитись з принципами проведення заходів з ІНРМ за допомогою використанням цифрових ресурсів.

– Ознайомитись з оглядом нових технологій та методиками у впровадженні ІНРМ в надзвичайних ситуаціях. *URL:chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.eore.org/wp-*

content/uploads/2021/02/Brochure-EORE-UA_FINAL.pdf

Практичні вправи-тренування для проведення ІНРМ

Практичні вправи-тренування допоможуть учасникам Спецкурсу продемонструвати: застосування отриманих навичок та знань у проведенні заходів з ІНРМ для різних вікових категорій; застосовувати педагогічні та методологічні складові ІНРМ; дотримуватися алгоритмів та правил безпечної поведінки; опанувати навички комунікації, що буде у цілому сприяти формуванню моделей безпечної поведінки.

Підсумкове тестування.

Для діагностування результатів навчання розроблено тести, які проводяться перед початком Спецкурсу з ІНРМ це – «вхідний тест» та після проходження Спецкурсу з ІНРМ, «підсумковий тест». Тести сформовано відповідно до тем, які розглядалися під час Спецкурсу з ІНРМ.

Очікувані результати: удосконалення загальних та професійних компетентностей педагогічних працівників щодо гуманітарної протимінної діяльності, застосування знань та навичок впровадження ІНРМ в освітньому процесі.

Теми Спецкурсу дають змогу сформувати у слухачів:

готовність до ефективної комунікації між учасниками освітнього процесу; критично мислити, аналізувати, зокрема нормативно-правові документи, робити висновки і розуміти механізми упровадження набутих знань, зокрема в частині підвищення обізнаності та поінформованості щодо ризиків від мін та інших вибухонебезпечних предметів, а також впровадження знань та навичок безпечної поведінки.

Заходи з ІНРМ в асинхронному режимі при дистанційній формі навчання проводитимуть з використанням спеціального програмного забезпечення для проведення вебконференцій. Інші види занять в асинхронному режимі проводитимуть в різних форматах.

Очікувані результати навчання можуть різнитися залежно від категорії та попереднього досвіду і знань слухачів.

Матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу:

- комп’ютерна техніка (комп'ютер/ноутбук та вебкамера, доступ до мережі електропостачання та швидкісної мережі Інтернет, дистанційна платформа суб’єкта підвищення кваліфікації, програмне забезпечення для проведення відеоконференцій. Все вище перелічене є релевантним, якщо впровадження Спецкурсу буде здійснюватися в дистанційному форматі.
- комп’ютерна техніка та обладнання (комп’ютер або ноутбук, доступ до мережі електропостачання, проектор, екран/інтерактивна дошка/ проекційний монітор/телевізор, кабель (HDMI, VGA) для з’єднання ноутбука/ комп’ютера з проектором або з інтерактивною дошкою/ проекційним монітором/телевізором, мікрофон, колонки, презентер). Все вище перелічене є релевантним, якщо впровадження Спецкурсу буде здійснюватися в форматі офлайн.

Наявність презентацій, методичних матеріалів як в електронному, так і в друкованому вигляді, відповідно до кожної теми Спецкурсу.

ЗМІСТ ТА НАВЧАЛЬНІ ЕЛЕМЕНТИ СПЕЦКУРСУ З ІНРМ

Орієнтовний тематичний план спецкурсу

Назва тем	**Кількість годин**					
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Підсумковий контроль	Інд. консультації.	Усього
Тема 1. Вибухонебезпечні предмети. Небезпечні території та їхні ознаки	1,5	-	0,25	-	0,25	2
Тема 2. Наслідки та вплив від мін та вибухонебезпечних предметів на людину, сім’ю, громаду,суспільство	0,5	-	0,25	-	0,25	1
Тема 3. Гуманітарна протимінна діяльність	1,5	-	0,25	-	-	1,75
Тема 4. Безпечна та небезпечна поведінка. Категорії ризику	0,25	-	0,25	-	-	0,5
Тема 5. Основні правила та алгоритми безпечної поведінки	-	1	0,25	-	0,25	1,5
Тема 6. Проведення ІНРМ для різних вікових категорій населення	1	2	0,25	-	-	3,25
Тема 7. Методологія та інструменти проведення заходів з ІНРМ	0,25	0,5	0,25	-	0,25	1,25
Практичні вправи-тренування для проведення ІНРМ	-	2,5	0,25	-	-	2,75
Підсумкове тестування	-	-	-	1	-	1
Обсяг (тривалість), що встановлено в годинах та/або кредитах ЄКТС	**5**	**6**	**2**	**1**	**1**	**15**

Підсумковий контроль

Тривалість проведення підсумкового тестування – **1** година для усієї групи.

Умовні скорочення курсу:

APMB	Anti-Personnel Mine Ban Convention	**Н/З**	Конвенція про заборону протипіхотних мін
AR	Augmented Reality	**ДР**	Доповнена реальність
DRC	Danish Refugee Council	**ДРБ**	Представництво Датської Ради у справах біженців
EO	Explosive Ordnance	**ВНП**	Вибухонебезпечні предмети
EORE	Explosive Ordnance Risk Education	**ІНРМ**	Інформування населення про ризики, пов'язані з мінами та вибухонебезпечними предметами
ERW	Explosive Remnants of War	**ВЗВ**	Вибухонебезпечні залишки війни
HMA	Humanitarian Mine Action	**Н/З**	Гуманітарна протимінна діяльність
ICT	Internet and Communication Technology	**Н/З**	Інформаційно-комунікаційні технології
IED	Improvised Explosive Device	**СВП**	Саморобний вибуховий пристрій
IDP	Internally Displaced Persons	**ВПО**	Внутрішньо переміщені особи
IMAS	International Mine Action Standards	**МСПМД**	Міжнародні стандарти протимінної діяльності
IMSMA	Information Management System for Mine Action	**СУППМД**	Система управління інформацією у сфері протимінної діяльності
KABP	Knowledge, Attitude, Behaviour and Practice	**Н/З**	Оцінка діяльності із застосуванням методології «Знання, ставлення, поведінка та практика»
NMAA	National Mine Action Authority	**НОПМД**	Національний орган з питань протимінної діяльності
NMAC	National Mine Action Center	**НЦПМД**	Національний центр з питань протимінної діяльності
NMAS	National Mine Action Standards	**НСПМД**	Національні стандарти з протимінної діяльності «ДСТУ-П 8820:2023 Протимінна діяльність ПРОЦЕСИ УПРАВЛИННЯ Основні положення»
NTS	Non-Technical Survey	**НТО**	Нетехнічне обстеження
QA	Quality Assurance	**ЗЯ**	Забезпечення якості
SES	State Emergency Services	**ДСНС**	Державна служба України з надзвичайних ситуацій
TOT	Training of Trainers	**ТОТ**	Тренінг для тренерів
UNICEF	United Nations International Children's Fund	**ООН (ЮНІСЕФ)**	Фонд допомоги дітям ООН (ЮНІСЕФ)

Рекомендована література

1. Про освіту: Закон України від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII (зі змінами) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text
2. Про повну загальну середню освіту: Закон України 16 січня 2020 року № 463-IX URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text
3. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text
4. Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#n18
5. Кобинець Я. Підходи Нової української школи, або Шлях до дитячого серця. URL: https://www.schoollife.org.ua/pidhody-novoyi-ukrayinskoyi-shkoly-abo-shlyah-do-dytyachogo-sertsya/
6. Про затвердження Порядку підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2023 р. № 1196. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1196-2023-%D0%BF#Text
7. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text
8. The Geneva International Center for Humanitarian Demining (GICHD). URL: https://www.gichd.org/
9. IMAS 04.10 Second Edition 01 January 2003 Amendment 10, February 2019 Glossary of mine action terms, definitions and abbreviations.
URL: https://www.mineactionstandards.org/en/standards/documentdetail/?tx_imasdocument%5Bdocument%5D=264&tx_imas_document%5Baction%5D=show&tx_imasdocument%5Bcontroller%5D=Document&cHash=611e82a6d46b2fe28da138e248a187ab
10. МСПМД (IMAS) 04.10, друге видання від 1 січня 2003 року, поправка від 6 травня 2013 року. Глосарій термінів, визначень і скорочень з питань протимінної діяльності.
11. Стандартна операційна процедура 08.40/ДСНС Порядок проведення органами та підрозділами цивільного захисту маркування загроз, пов'язаних із інами та вибухонебезпечними залишками війни URL: https://dsns.gov.ua/upload/2/1/3/6/4/3/7/standartna-operaciina-procedura-840-markuvannia-teritorii.pdf
12. Закон України Про протимінну діяльність в Україні (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 6, ст.39) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2642-19#Text

13.Національний стандарт України ДСТУ-П 8820:2023 (Протимінна діяльність. Процеси управління. Основні положення). Видання офіційне, ДП «УкрНДНЦ», 2023 р.

14.Конвенція про заборону протипіхотних мін, укр.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_379#Text

15.Convention on the Prohibition of the Use, Stockpiling, Production and Transfer of Anti-Personnel Mines and on their Destruction. eng.
URL: https://legal.un.org/avl/ha/cpusptam/cpusptam.htmlОК

16.Загальна декларація прав людини: резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року № 217 А (III) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text

17.Конвенція про права осіб з інвалідністю, укр. версія.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text/
Convention on the Rights of Persons with Disabilities(CRPD) https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html

18.Конвенція про права дитини (20 листопада 1989 року) (редакція зі змінами, схваленими резолюцією 50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21 грудня 1995 року {Конвенцію ратифіковано Постановою ВР № 789 XII від 27.02.91}. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021

19.Декларація прав дитини, прийнята резолюцією 1386 (XIV) Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1959 року (щодо статусу Декларації див. Лист Міністерства юстиції № Ш-16216/10.2 від 19.08.2015 р.).
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_384#Text

20. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: https://is.gd/3g6PJl

21. МСПМД (IMAS) 08.40 Друге видання 1 січня 2003 р. Поправка 4, червень 2013 р. Маркування загроз, пов'язаних із мінами та вибухонебезпечними залишками війни.
URL: https://www.mil.gov.ua/content/standarts/IMAS%2008.40_ua.pdf

Електронні ресурси

1. The Geneva International Center for Humanitarian Demining (GICHD). INNOVATION CONFERENCE 2023 URL: https://www.gichd.org/the-gichd/events-training/innovation-conference-2023

2. Landmine Monitor 2020.
URL: https://www.the-monitor.org/reports/landmine-monitor

3. "Інтерактивна карта територій, забруднених мінами та вибухонебезпечними предметами". URL: https://mod-ukr.imsma-core.org/portal/apps/webappviewer/index.html?id=d1fc9330a4964cc793dac7894c725fa3

4. Освітній сайт щодо ІНРМ та гуманітарної протимінної діяльності Представництва Датської ради справах біженців в Україні. URL: http://stopmina.dk/

5. KABP Survey Report - Ukraine, 2023 URL: https://reliefweb.int/report/ukraine/kabp-survey-report-ukraine-2023-enuk?_gl=1%2A1cswdtn%2A_ga%2AMTQ0MTc5NjAzMi4xNzE2MjAxNTM5%2A_ga_E60ZNX2F68%2AMTcxODcwODE2OC43LjEuMTcxODcwODM0Ni42MC4wLjA

6. Огляд нових технологій та методик інформування населення про ризики вибухонебезпечних предметів (ІРВНП) у складних ситуаціях. Женевський міжнародний центр гуманітарного розмінування Maison de la paix, Tower 3, Chemin Eugène-Rigot 2C Поштова скринька 1300, CH – 1211 Женева 1, Швейцарія.*URL:chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.eore.org/wp-content/uploads/2021/02/Brochure-EORE-UA_FINAL.pdf*

Список використаних джерел

1. Типова програма підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 12.10.2022 № 904. URL: https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-programi-pidvishennya-kvalifikaciyi-vchiteliv-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti-yaki-vprovadzhuyut-novij-derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti__

2. Безпечна і дружня до дитини школа в контексті реформи «НУШ»/В. Пономаренко, Т. Воронцова, О. Сакович та ін. м. Київ: Алатон, 2020. 64 с.

3. Дистанційне та змішане навчання в школі: путівник/упоряд. І.П. Воротникова, м. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020 р. 48 с.

4. Ключові компетентності для навчання протягом життя (Рамкова програма щодо оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя). URL: https://cutt.ly/mYcvRKs

5. Психосоціальний розвиток дітей і підлітків. Основи здоров'язбережної компетентності: курс підготовки вчителів. URL: https://cutt.ly/GYcbtoU

6. І.М. Ушакова. Вікова психологія: курс лекцій. м. Харків: НУЦЗУ, 2016 р. 123 с.

7. Ціннісні орієнтири сучасної української школи. URL: https://cutt.ly/OYpNS0p

8. Міністерство освіти і науки України Наказ 15.05.2023 № 563, Про затвердження методичних рекомендацій щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні.

URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0563729-23#Text

9. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. Метод. посіб. / Авт. укл.: О. Пометун, Л. Пироженко. Київ: АПН, 2002.136с.

10. Explosive Ordnance Risk Education – GICHD; URL: https://www.gichd.org/our-response/explosive-ordnance-risk-education/
11. IMAS-MRE-Guidebooks (2005), chap/1.1 The IMAS definition of mine risk education, eng. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.gichd.com/fileadmin/GICHD-resources/rec-documents/IMAS-MRE-Guidebooks-2005-complete-en.pdf (IMAS Mine Risk Education Best Practice Guidebook 2: chapter 4«Behavioural information», page 30).
12. IMAS 12.10 Second Edition 01 April 2010 (Amendment 3, September 2020), Explosive Ordnance Risk Education (EORE). URL:chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.mil.gov.ua/content/standarts/IMAS%2012.10_ua.pdf
13. Vovk, Nick (2024) "Emergency Explosive Ordnance Risk Education: Lessons Learned from Ukraine, The Journal of Conventional Weapons Destruction: Vol. 28: Iss. 1, Article 5.
Available at: https://commons.lib.jmu.edu/cisr-journal/vol28/iss1/5
14. Injuries from antipersonnel mines: the experience of the International Committee of the Red Cross. British Medical Journal 1991; 303 doi: (Published 14 December 1991), Cite this as: British Medical Journal 1991; 303: 1509. URL: https://doi.org/10.1136/bmj.303.6816.1509
15. Міжнародний Комітет червоного хреста (МКЧХ)/The International Committee of the Red Cross, eng. URL: https://careers.icrc.org/content/About-the-ICRC/?locale=en_GB. Міжнародний Комітет червоного хреста (МКЧХ) Україна/The International Committee of the Red Cross Ukraine, рос. URL: https://www.icrc.org/ru/where-we-work/europe-central-asia/ukraine
16. Гуманітарні принципи – необхідність їх збереження за умов гуманітарних криз
URL: https://www.icrc.org/ru/doc/resources/documents/statement/humanitarian-principles-statement-121007.htm